

สมบัติของฉันหายไปไหน

Where are my riches?

รศ.ดร.ประพันธ์ เศวตนันท์

อิฏฐารมณ์ คือ อารมณ์พอใจที่ได้รับ ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข **อนิฏฐารมณ์** คือ อารมณ์ไม่พอใจ เพราะได้รับสิ่งที่ไม่ต้องการ ได้แก่ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนิทาว่าร้าย และความทุกข์กายทุกข์ใจทั้งปวง ธรรมชาติของมนุษย์ที่ยังเป็นปุถุชนมีลักษณะเหมือนกันหมด คือ ต่างแสวงหาความพอใจให้แก่ชีวิตของตนทั้งสิ้น ร้อนต้องรีบอาบน้ำ หนาวต้องรีบสวมเสื้อผ้า หิวต้องรีบหาอาหารใส่ปาก ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนทำเพื่อตัวเองทั้งสิ้น ไม่มีผู้ใดต้องการความลำบาก หรือความไม่พึงปรารถนาทั้งปวง ผู้มีปัญญาเท่านั้นที่สามารถสำเนียงตามความเป็นจริงว่า **โลกธรรมเป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่มีใครบังคับบัญชาได้** ดังนั้นการมีชีวิตยึดติดในทรัพย์สิน เงินทอง บ้าน ที่ดิน ฯลฯ มากจนเกินความจำเป็น จึงเป็นอาการของผู้มีความวิปริตทางจิตอย่างแท้จริง

อารมณ์พอใจและไม่พอใจของสัตว์โลกล้วนเกิดขึ้นเป็นขณะๆ เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น เมื่อเราได้ทรัพย์สินเงินทอง อารมณ์ก็เบิกบานยิ้มแย้มแจ่มใส ต่อมาได้ทราบจากหมอกว่า ตนเองเป็นโรคร้ายแรงรักษาไม่ได้ อารมณ์พอใจจะเปลี่ยนเป็นอารมณ์ไม่พอใจทันที ความเกิดดับของอารมณ์ของสัตว์ทั้งหลายล้วนเกิดขึ้นสลับกันไปอยู่ตลอดเวลา เดี่ยวดี เดี่ยวร้าย ใจถูกกระทบถูกรบกวนอยู่ตลอดเวลา แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฉลาดพอที่จะแสวงหาแต่อารมณ์ที่ตนเองพอใจ และหลีกเลี่ยงการกระทบที่อาจทำให้ตัวเองเกิดความไม่พอใจต่างๆ ได้ เนื่องจากอารมณ์เป็นของไม่เที่ยงดังกล่าว **มนุษย์จึงพยายามสร้างความต่อเนื่องของอารมณ์พอใจให้แก่ตัวเองตลอดเวลา** เพื่อปิดบังความเป็นอนิจจังของชีวิตให้มากที่สุด เช่น เราทุกคนย่อมรู้ดีว่า การเกิดแก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมชาติของชีวิต ไม่มีใครปฏิเสธในเรื่องนี้ แต่ก็ไม่มีใครอยากพูดถึง ใครพูดถือว่าเป็นเรื่องอัปมงคล เวลาไปงานศพ ไม่มีใครคิดว่าตัวเองก็กำลังจะตายเช่นกัน คือ ไม่วันนี้ก็พรุ่งนี้ ตาย หรือเวลาเห็นความหายนะของสัตว์โลกทั้งหลาย แต่ละคนมีแต่จะคิดเข้าข้างตัวเองทั้งสิ้น คือ คิดว่าตัวเองจะไม่วันประสพเหตุการณ์ร้ายเหมือนเขาเป็นอันขาด ซึ่งผู้ใดมีความคิดเช่นนี้ถือได้ว่าบุคคลนั้นตั้งตนอยู่ในความประมาทอย่างยิ่ง คือ เป็นผู้มีชีวิตที่กล้าเสี่ยงอย่างมกนั้นเอง

ดังกล่าวดังกล่าวแล้วว่า มนุษย์มีความฉลาดในการปิดบังความเป็นจริงของชีวิต โดยพยายามสร้างความต่อเนื่องของอารมณ์พอใจ ต่างพยายามหาความแปลกใหม่ให้แก่ชีวิตตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ ความพยายามในการปิดบังธรรมชาติของชีวิตนี้เอง ที่เป็นสาเหตุแห่งการสะสมทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเขามีมิจฉาทิฏฐิเป็นองค์ประกอบ

อยู่ด้วยแล้ว การกระทำเพื่อสวาทธรรมชาตียิ่งเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ความพยายามในการกอบโกยทรัพย์สินสมบัติในรูปแบบต่างๆของมนุษย์ เพื่อสร้างความต่อเนื่องของอารมณ์พอใจให้แก่ตัวเอง ทำให้เกิดความสั่นไหวในชีวิต สัตว์โลกทั้งหลายที่เกิดมาล้วนแบมือขอโดยธรรมชาติทั้งสิ้น ช่วงเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์ได้สร้าง **ความไม่พอ** ให้แก่ตัวเองอยู่ตลอดเวลา เปรียบเสมือนการตักน้ำใส่ชะลอม ซึ่งไม่มีวันเต็มได้ ทุกคนต่างคิดว่าจะพยายามหาให้พอ แล้วจึงหยุด แต่ **ความพอ** อยู่ที่ไหน ความพอดียอมอยู่ที่ใจของเราเอง เมื่อใจมีกิเลสเป็นเจ้าเรือน คอยยุยงให้เสาะแสวงหาอยู่ตลอดเวลา ความพอก็เกิดขึ้นแก่เราได้ยาก เราจึงต้องเป็นทาสกิเลสอยู่ร่ำไป

ทุกข์ที่เกิดจากการแสวงหาเป็นทุกข์ที่หนักยิ่ง แต่ตัวเองไม่รู้แจ้ง จึงขอให้เรานึกถึงชีวิตตัวเองเสียแต่บัดนี้ว่า ตลอดชีวิตจนบัดนี้ เราได้สะสมทรัพย์สินไปแล้วเท่าไร ไม่ว่าจะเงินทอง รถยนต์ ที่ดิน บ้าน ฯลฯ ลองนึกดูว่า ทรัพย์สินเหล่านั้น เดียวนี้ไปอยู่เสียที่ไหน ใครเป็นผู้ใช้ ใครได้รับประโยชน์ เงินที่เก็บสะสมไว้จำนวนมาก เก็บไว้ที่ธนาคาร เราได้สมมุติฝากเงินมาเล่มเดียว ธนาคารไม่ได้เก็บรักษาเงินของเราไว้เฉยๆ แต่นำไปให้คนอื่นกู้ ยิ่งตอนนี้เมื่อธนาคารให้กู้ไปแล้ว และลูกหนี้ธนาคารไม่ยอมใช้หนี้ กลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ถ้ามองว่าใครเดือดร้อน ลองทุกคนไปขอเบิกเงินจากธนาคารพร้อมๆกัน ธนาคารก็ไม่มีเงินจ่ายคืนให้ ธนาคารเก็บเงินลูกค้าไว้ไม่เกินร้อยละ 10 อีกร้อยละ 90 พร้อมทั้งจะปล่อยสินเชื่อให้ลูกค้าหมด สำหรับผู้มีรถยนต์หลายคน ลองนึกดูว่าใจของเราเป็นทุกข์มากเพียงใด ยิ่งถ้าเป็นรถยนต์ยี่ห้อแพงๆ ก็ยิ่งมีทุกข์มากขึ้นไปอีก ขับไปไหนกลัวใครมาเฉี่ยวชน ที่จริงเราใช้รถยนต์ได้ครั้งละคันเดียวเท่านั้น ที่เหลืออยู่มีไว้เพื่ออะไร ที่ดินที่แต่ละคนซื้อไว้เก็งกำไร ใครได้รับประโยชน์กันแน่ คนที่เช่าที่ดินของเรายอมได้รับประโยชน์ตลอดเวลา เราได้กระดาศคือโฉนดที่ดินมาเชยชมแผ่นเดียว บ้านที่เราอยู่อาศัยถ้ามีขนาดใหญ่เกินไปก็เป็นทุกข์ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตกแต่งและต้องจ้างคนดูแลมาก ทั้งๆ ที่ปรกติเราและครอบครัวก็พักอาศัยอยู่ภายในบริเวณจำกัดไม่กี่จุดเท่านั้น เช่น ห้องรับแขก ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว เป็นต้น ถ้ามีห้องใช้สอยมากกว่านี้ ก็คงไม่ได้ให้ประโยชน์แก่เจ้าของบ้านมากนัก ผู้ได้รับประโยชน์คงเป็นบรรดาคนรับใช้ของเราที่สามารถหลบหน้าเจ้านายได้ง่ายขึ้นเท่านั้นเอง การสะสมทรัพย์สินของมนุษย์ทุกวันนี้ จึงเข้าทำนอง **เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้รองนั่ง เอากระดูกมาแขวนคอ** เราควรถามใจตัวเองว่า ทรัพย์สินสมบัติของเราทุกอย่างที่เราได้เพียรสะสมไว้เป็นกรรมสิทธิ์จำนวนมากมายนั้น ได้ให้ประโยชน์แก่เราจริงหรือไม่ และความพอดีอยู่ที่ใด

หลักของการหาความพอดี คือ **ควรหาเพื่อแก้ทุกข์ ไม่ใช่หาเพื่อแก้อยาก** ชีวิตต้องมีความหมาย เราควรถามตัวเองก่อนว่า ต้องการอะไร ต้องการทำอะไร ต้องการไปทำไม มีประโยชน์อะไรแก่เรา เมื่อเราได้บรรลุเป้าหมายแล้ว ควรหยุดสะสมโภคทรัพย์ทั้งหลายที่ตนเอง และเปลี่ยน

ไปสะสม **อริยทรัพย์** แทน อริยทรัพย์เป็นทรัพย์ภายใน เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเหมือนโภคทรัพย์ ซึ่งเป็นทรัพย์ภายนอก อริยทรัพย์คือ คุณสมบัติของความคิด ซึ่งเราสามารถนำติดตัวไปได้แม้ตายไปแล้ว มีทั้งหมด 7 ประการด้วยกัน คือ ศรัทธา (เชื่ออย่างมีเหตุผล) ศีล (รักษาศีล) ทิธี (ความละเอียดรอบาป) โอตตปปะ (ความสะดุ้งกลัวต่อผลบาป) พาหุสัจจะ (การได้ยินได้ฟังมาก) จาคะ(การบริจาคทาน) และปัญญา (ความเข้าใจในเหตุและผล) ให้พิจารณาว่า ทรัพย์สมบัติที่เราเคยมีนั้น ณ บัดนี้เรามีอยู่จริงหรือไม่ ถ้าเป็นสมบัติของเราจริง เราควรเป็นผู้ได้รับประโยชน์ ได้ใช้ประโยชน์ แต่ขณะนี้เรามีอะไรเหลืออยู่บ้างที่พอจะใช้สอยได้ ไม่มีเลยใช่ไหม และในฉบับล้นที่เราต้องตาย เราไม่มีทรัพย์สมบัติเหลืออยู่กับตัวเลยจริงๆ เพราะทรัพย์สมบัติทั้งหลาย ซึ่งเราเป็นผู้สะสมไว้ทั้งหมดนั้น ได้ไปอยู่กับคนอื่นหมดแล้ว

“ชีวิตสัตว์ทั้งหลายนั้น คือ ความว่าเหว เปลาเปลี่ยว และเดียวดาย ในท่ามกลางความรู้ สึกว่าเราเป็นผู้มีนั้น แต่ที่จริงเราไม่มีอะไรที่เป็นของเราเลยจริงๆ เพราะสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ล้วนตกอยู่ภายใต้ความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งสิ้น”

ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารชีวิต เล่มที่ 196 ปีที่ 33 ประจำเดือน กันยายน – ตุลาคม 2533